ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 136 — Субота, 7 август 1954

Мики трага за Мула-лом

НА УЛАЗУ У ПТИЧЈУ ШУМУ

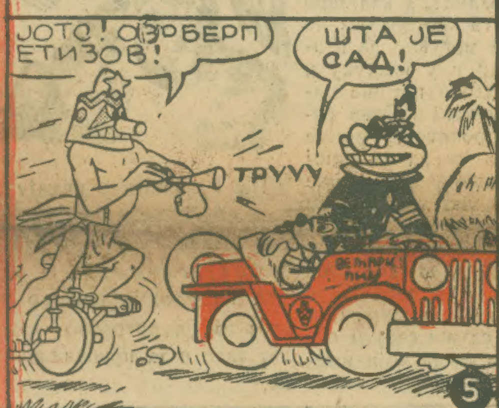
26

Земља ЕСПАДРИЛА И БЕРЕА

На граници Француске и Шпаније, тамо где се масиви Пиринеја спуштају до плаветнила Бискајског Залива, живе Баски. Они су надалеко познати по својим плитким, широким капама без обода — береима, по својим лаким ципелама од јаког платна — еспадрилама, а нешто мање познати су и по свом добром ликеру „Изара". Па ипак, свет не зна много о њима, иако је то један занимљив и помало необичан народ.

Баскиска земља захвата две државе: крајњи југозапад Француске и северозапад Шпаније, где се набирају таласасти брежуљци и шире зелене долине по којима су разбацана многобројна насеља. Све су куће окречене белом бојом и прекривене црвеним цреповима, што оставља необично пријатан утисак. На том простору живи непун милион Баска, од којих једна трећина у Француској.

Порекло Баска претставља за науку велику загонетку. По једној теорији, која у новије време има све већи број присталица, Баски би могли бити једини живи потомци становника Европе из њеног Каменог доба. Ова теорија заснива се на неким речима њихова језика, који они зову ескуара, а које се односе на прављење каменог оруђа. Други доказ састоји се у великој сличности лобање савременог Баска с нађеним остацима лобања људи Каменог доба. Најзад, испитивањем крвних група утврђено је да Баски потичу од веома старог европског стабла.

Њихов језик, ескуара, спада међу најнеобичније језике у свету. Он има осам наречја, која су толико различита да се људи не могу споразумети ако не говоре баш тим дијалектом. Чак и људи из два суседна града не разумеју се међу собом. Сем тога, нико не изражава мисли на тако необичан начин као Баски. Например, реченица „овај бере дајем овом човеку", на баскиском ће се, отприлике, рећи на следећи начин: „бере овај човеку овом у циљу давања ја то чиним".

Због тога, странцу је немогућно да научи ескуара-језик. Јер, ако неко и успе да савлада једно од осам његових наречја, он ипак није у стању да научи баскиски. Колико је овај говор тежак за туђинца казује се и у једној баскиској народној приповеци. Једнога дана, каже та прича, сиђе на земљу ђаво и дође у Ескуал-Херију (земља Баска) да научи њихов језик, како би могао да куша људе. Ту је он дуго живео и учио, али после седам година узалудна труда ђаво би приморан да је напусти. Он побеже преко Моста св. Духа, но како га беше обузео велики страх, налете на ограду моста и тако снажно лупи главом да паде у несвест, изговарајући притом речи „баи" и „ез" — што значи „да" и „не", две једине баскиске речи које је успео да научи за седам година бављења у тој земљи.

Високе планине Баскије покривене су шумом, а на обрадивој земљи успевају кукуруз, пшеница, винова лоза, воће и поврће. Кише су честе и обилне, клима је блага и веома повољна за пољопривреду. Земља је прилично богата у рудама, нарочито у гвожђу, услед чега се често наилази на металнокестењасту боју тла.

У плавом Бискајском Заливу сусрећу се многи рибарски чамци Баска. Некад, док је овим водама крстарила једна врста китова, Баски су били познати китоловци. Али, та врста привреде ишчезла је пре равно два столећа. Сада су сардине и туне главни предмет њиховог риболова, од кога углавном живи скромно приморско становништво овог краја.

Упркос доста великом годишњем прираштају, баскиско се становништво не повећава. Земље нема довољно, приходи су мали, па зато Баск или Баскијка, кад напуне петнаесту годину, често одлазе „преко мора". Још од 15 века, чим су откривени путеви за Северну и Јужну Америку, сваког пролећа и јесени понеко би отишао да потражи срећу ван домовине. Рачуна се да у Сједињеним Америчким Државама живи око 50.000, а у земљама Јужне Америке око 250.000 Баска.

Растурени по туђем свету, Баски живе углавном печалбарским животом, али родну груду ретко заборављају. „Двадесет година сам живео далеко од Ескуал-Херије, каже један повратник из Америке, и увек сам желео да се вратим кући. Првих десет година провео сам чувајући једно велико стадо. За то време нисам попушио ниједну цигарету, нити попио један једини гутљај вина. Кад сам од уштеђевине купио земљу и нешто оваца, провео сам и других десет година у штедњи. Најзад сам све продао и дошао у своју земљу да се тамо оженим и настаним".

Иако су вајкадашњи поданици Француске или Шпаније, Баски своју земљу називају Ескуал-Херија, а себе Ескуалдунцима. Поред говора, задржали су и многе прастаре обичаје. После доношења Наполеоновог закона, они који живе у Француској управљају се према савременим правним прописима, док Баски у Шпанији још признају многе прописе свог обичајног права. Они например, ни данас не деле имање после смрти главе породице, тако да све остаје нетакнуто, јер је такво било наследно право и пре много и много векова, а оно се мора поштовати.

Баски су врло поносан, гостопримљив, али и јако конзервативан народ, што још и појачава католичка црква. Поред патријархалног живота, Баски су сачували и велик број предрасуда. Тако, мисле они, ко у понедељак види неку жену да стоји под својим прозором, тај ће целе недеље бити несрећан. Или, ко чује прво кукавичино кукање, обогатиће се, само ако том приликом има при себи новца итд.

На тргу у Гетарији налази се велики камени споменик једном човеку на кога су Баски врло поносни. Тај споменик је подигнут Баску Хуану Себастијану дел Кану, првом поморском капетану који је опловио око земље. Дел Кано је био један од заповедника у Магелановој флоти. Кад је Магелан погинуо на Филипинима, 1521 године, Хуан Себастијан дел Кано је следеће године довршио пловидбу око света.

Историја Баска није нарочито богата, али они се њоме поносе. Поносни су и на своје старе обичаје, на народне игре и песме, ношњу итд. Најзад, они са задовољством говоре и о својим, уствари не много значајним, производима — еспадрилама и береима, али који су им пронели име широм света.

„Око соколово"

Неки орнитолог испричао је следећи догађај. Једног јутра шетао је, с догледом на прсима, обалом језера. Забацивши главу, угледао је изнад себе орла како кружи у висини, вребајући плен. Наједном, орао је заронио кроз ваздух и јако се удаљио од научника. Човек га је пажљиво пратио кроз доглед. Кад је стигао до површине воде, орао је зграбио рибу, коју је још с висине угледао, и винуо се у небо. У тренутку хватања птица је била толико удаљена од орнитолога да је овај једва видео рибу у њеним канџама иако је имао доглед пред очима. Пажљивом проценом, човек је дошао до закључка да удаљеност између места на коме је орао кружио и места где је рибу уловио мора да износи преко четири километра.

Како је орао могао да угледа своју жртву с толике удаљености? Јер, ако се човек налази на висини, где увек има јачег или слабијег ветра, струјање ваздуха сметаће његовом оку, услед чега ће и слабије видети. А птицама као да ветар уопште не смета! То је зато што птичје очи имају трећи очни капак, уствари провидну мембрану која делује као штит против ветра, па је то један од разлога што птице добро виде.

Узмимо други случај. Кад човек рони кроз воду отворених очију, он не опажа праву слику предмета и не процењује како треба удаљеност између њих. Међутим, постоје извесне птице које плен у води вребају из ваздуха, а кад зароне, углавном га хватају без по муке. Како је могућно да птица добро види и у ваздуху и у води? И на ово питање одговор је једноставан. Очна сочива птица нарочито су удешена. Испупчена су ка спољној страни, али тако да се птице њима могу користити на један специјалан начин. Док чучи на грани чекајући жртву, она упире поглед кроз доњи део свог очног сочива. Чим зарони, упире поглед кроз средину. Птица се, дакле, служи својим сочивом као они људи који имају бифокалне наочари. Један део служи им за једну, а други за другу врсту гледања.

Сваки од нас има прилику да се у свакодневном животу увери у добар вид птица. Ко није посматрао голубове кад слећу и узлећу! Голуб кружи изнад крова, а онда за трен ока слети на танку ивицу куће или голубарника коју човек једва примећује. Ова брза и тачна оријентација могућна је зато што голуб има нарочиту способност да запажа положај појединих предмета. Човек може добро да запази положај једног предмета ако овај с правцем човекова посматрања заклапа угао бар од педесет секунди једног степена. Међутим, птице имају много оштрије запажање. Научници су утврдили да голуб може да одреди положај једног предмета ако овај чини угао од свега 29 секунди с линијом његовог вида.

Иако све птице немају „око соколово", оне добро виде. Код неких су очи боље, код других слабије, али је вид ипак најважније њихово чуло, које им је потребно како за лет тако и за прибављање хране.

ГДЕ ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ?

РОМАН ОД Р. Ф. КАСЛА

(14)

Одговора није било. Поновио сам питање и дуго чекао. Али, шума је била тиха и нема. Осетио сам нешто што би се могло назвати тужном радошћу што су последње речи изговорене Џимовим гласом заиста биле његове. Иако сам знао да ништа нећу видети, обазрех се неколико пута око себе, најдуже задржавајући поглед на месту одакле је недавно долазио глас последњег од тројице Марсоваца, чије се тело, ако је уопште имао нешто што би се могло назвати тим именом, разложило и нестало, не остављајући никаква трага о посети тих чудних бића с друге планете.

Све док нисам сео у кола и скамењен од очајања пошао натраг према малом граду, та мисао ми није дошла на ум. Тада сам се пренуо из обамрлости, мада ме туга није напуштала. "Има и других", казао је он. "Још пионира има Марс".

Кад сам стигао у хотел, наредник Џефриз обасуо ме је питањима. Експлозија динамита, рекао ми је, чула се километрима унаоколо и чим сване поћи ће једна група његових људи да извиди шта се то догодило. Моје одело било је исцепано, а руке и лице израњављени и крвави. Рекао сам му да сам имао малу аутомобилску несрећу и да сам се озледио док сам, лежећи под колима, поправљао квар. Знам да ми није поверовао, али ме ништа више није питао. Професор Уорт, рекао ми је, отпутовао је тога поподнева. Уморно сам се попео у своју собу и почео да ти пишем, да би бар неко знао шта се догодило.

Скоро ће зора. У долини кукуриче неки петао. Месец полако бледи и ускоро ће се повући пред сунцем. Мој план је готов. Ова ноћна тишина много ми је помогла. Помогло ми је и то што сам ти писао, што сам се притом још једном осврнуо на цео догађај, од његовог почетка у аутобусу па до сада.

Остало ми је само једно да урадим. Ваздушни брод Марсоваца лежи у шуми, неоштећен, спреман да на један додир полети у васиону. Још пре зоре вратићу се у шуму. Прво ћу сахранити Џима. А тада ћу узлетети бродом и послаћу сигнал. Зелени сигнал! Сигнал неуспеха. Сигнал да на Земљи нема места за Марсовце..."

Ово је крај рукописа који ми је послао мој пријатељ Роџер Девис. О последњим догађајима о којима ми је писао, писале су и све новине. И ја, ево, прилажем уз његов рукопис исечке из разних листова. Ово је исечак из листа "Хејменс Корнерс фри Прес", из броја од 27 августа 1938 године.

"Тајанствена експлозија узбудила је читаву околину. На месту догађаја нађен је свеж гроб. Полиција трага за Роџером Девисом.

Јуче увече, одмах после девет часова, на северној обали језера Таванда, у шуми која је власништво Еми Кергил, догодила се страховита експлозија која се чула километрима унаоколо. Јутрос је једна патрола коју је предводио наредник Џефриз истражила читаву околину и утврдила тачно место експлозије. Више од стотину стабала ишчупано је из земље. Занимљиво је да се сва ишчупана стабла налазе у једној линији, заправо на једном широком појасу, па овако поваљена личе на џиновски откос. По мишљењу наредника Џефриза, мало је вероватно да је њихов пад изазвала експлозија. Трава на шумској чистини сва је спржена, мада се не виде трагови неког већег пожара.

Да би загонетка била још нејаснија, на месту несреће нађена је свеже ископана хумка. У њој је нађено тело једног човека за кога се верује да је Џим Хендрикс, студент. Тога човека видео је у граду Том Елери, који му је дао под закуп своја кола. Елеријева кола нађена су на путу, недалеко од места где се догодила експлозија. Госпођа Стивенс, која живи у близини тог места, тврди да је такође видела тог човека и да му је дан уочи несреће продала неке намирнице. Међутим њеној причи не поклања се пуна вера, јер је познато да је она пре две године тврдила да је у провалнику кога је видела да искаче кроз прозор на кући једне њене сусетке, богате фармерке, препознала гувернеровог сина, што није било тачно.

Наредник Џефриз нам је изјавио да се сада трага за другим студентом, неким Роџером Девисом. Тај Девис провео је ноћ под наредниковим кровом. Наредник изјављује да тада, мада му се Девис учинио сумњив, није имао никакве основе да га притвори. У његовом регистру налази се потпис Роџера Девиса, човека на кога се сумња да је убио Џима Хендрикса. Мада наредник о томе ништа није рекао, дознали смо да се у његовој гаражи налази један велики, плави аутомобил. Тај аутомобил довезао је јуче неки непознат човек. Претпоставља се да је тим колима довезен динамит. Чули смо такође да је под Џефризовим кровом провео ноћ и један наш познати научник, али његово име нисмо успели да дознамо".

Исечак из "Њу Хевен Курира", од 30 августа 1938 године:

"Јуче је наредник Хери Џефриз, из Хејмен Корнера, био у посети код професора Херисона Уорта, да би од њега добио обавештење о двојици његових бивших ученика, главним личностима драме која се одиграла на његовом подручју. Чудним неким случајем професор Уорт био је истовремено кад и Роџер Девис, човек осумњичен за убиство, у истом хотелу. Утврђен је идентитет убијенога. То је Џим Џ. Хендрикс, пријатељ човека који га је отерао у смрт.

После посете професору Уорту, наредник Џефриз дао је следећу изјаву: "Верујем да су Девис и Хендрикс дошли у Хејмен Корнер знајући да се и професор Уорт налази ту. Разлог њиховог доласка можемо само да нагађамо. Кад Девису није успело да професора Уорта заинтересује и придобије за оно што му је изложио (шта је то било није нам познато), један Девисов пријатељ довезао је кола с динамитом. Тада се Девис вратио у шуму и убио Хендрикса. Професор Уорт одбио је дама шта каже о разговору који је имао с Девисом, изјављујући да је био строго приватног карактера. О томе из ког је разлога убиство извршено, могло би се само нагађати. Једино што смо дознали јесте то да су се Девис и Хендрикс, мада нераздвојни другови, често препирали и да су понекад њихове препирке трајале по читаву ноћ. За Роџером Девисом се трага и ми смо уверени да ће он ускоро бити предат у руке правде".

Прилажем и чланак из "Њујорк Тајмса" од 28 августа 1938 године, мада на први поглед он нема везе с догађајем на обали језера Таванда:

"Астрономи из многих области наше државе јављају да су јуче, рано изјутра, приметили неку чудну светлост. Светлост је, како они верују, била удаљена од Земље више милиона километара. Није могло бити утврђено од чега она потиче. Мишљење неких да је то била комета не може се примити, јер је светлост трајала сувише дуго и зрачила је, досад у васиони непримећеним, тамнозеленим сјајем. Ову необичну васионску појаву астрономи су посматрали пун један час".

Ето, то је све. Ништа нисам изменио у Роџеровом рукопису. Желим да додам само једно. Његов рукопис лежао је у мом поштанском сандучету више месеци и чекао на мој повратак из Европе. За читаво то време ниједан знак, никаква вест није стигла од Роџера. Ништа се о њему није сазнало, као да је ишчезао с лица Земље.

И ја се сад питам: Где је мој пријатељ Роџер Девис?

(Крај)

Од идућег броја „Политикин забавник" почиње да доноси у наставцима узбудљиви роман Е. КОРМА

Јунаци са „Албатроса"

Трагична судбина Ла Перуза

Поводом двестагодишњице рођења морепловца Ла Перуза, у Француској је издата марка на којој се може прочитати: Ванироко 1788. То име потсећа на једну од најпотреснијих трагедија у историји морепловства.

Ла Перуз је 1 августа 1785 године напустио Брест са две фрегате: "Бусол" и "Астролаб". Са собом је водио групу познатих научника — астронома, геолога и ботаничара — који су имали да изврше важна испитивања на неким острвима у Тихом Океану. Експедиција је прошла поред обала Америке, обишла рт Хорн и посетила Ускршња Острва, Формозу, Кореју, Камчатку, острва Самоа и са обала источне Аустралије јавила се министру поморства, означујући пут којим ће даље

ићи. Фебруара 1788 напустила је Ботани Беј, местанце у чијој се близини сада налази лука Сиднеј, али никад није стигла на Француско Острво (данас познато као Морисово Острво), које је био следећи њен циљ. Француска револуција, која је убрзо избила, одвратила је пажњу Француза од експедиције и тек касније, 1791, почела су трагања. Морепловац д'Антркасто узалуд је са две фрегате претражио западни Пацифик. Ла Перуза и његове другове није успео да нађе.

На траг Ла Перуза први је нашао енглески морепловац Питер Дилон. Године 1826, пролазећи поред острва Фиџи, он је од једног урођеника купио држак некаквог мача, који је очигледно био израђен у Европи. Одмах је посумњао да је мач могао припадати Ла Перузу. Испитујући урођенике, Дилон је сазнао да овај држак, као и многи други предмети, потиче са острва Ванироко из групе Нових Хебрида. Настављајући истраживања, Дилон је успео да сазна шта је задесило Ла Перуза и његову експедицију. За време једне велике буре, једна од фрегата разбила се о стене, а преживеле су поубијали урођеници. Друга се насукала на пешчану обалу и бродоломнике је тамошње становништво лепо примило. Они су неко време живели на острву, а тада су неки отпловили на бродићу направљеном од остатака великог брода. Отада се ни о једнима ни о другима ништа више није чуло.

Дилон је пажљиво претражио острво и утврдио тачно место бродолома. На обали је нашао многе предмете који су припадали бродоломницима, док је друге откупио од урођеника, између осталог и четири мала топа. Све ове ствари налазе се данас у музеју. Међутим, ниједног од Француза није нашао, нити је могао ма шта да сазна о њиховој трагичној судбини.

Године 1828 француски морепловац Димон д'Ирвил поново је претражио место бродолома и открио још много предмета са настрадалих фрегата (топ, сидро итд.). Он је подигао на острву и мали споменик посвећен несрећном Ла Перузу и његовим сапутницима.

WALT DISNEY'S

РОБ РОЈ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ТИПОВИ КУЋА

Путујући кроз нашу земљу, наићи ћемо на разне типове кућа. Друкчије су оне које су подигнуте у планинама, а друкчије оне у долинама, па чак у свим крајевима нису исте ни све планинске или долинске куће. Затим се разликују оне у приморским, од оних у равничарским крајевима.

Кућа је углавном у складу са саставом, изгледом и биљним светом предела у коме је саграђена. Облик је добила по средствима за изградњу, затим по занимању становништва, а тај облик зависи и од културног и економског напретка, навика људи, традиције, климе итд.

Под утицајем тих и других чинилаца, облик куће се стално мењао и ишао упоредо са развитком живота.

Куће у приморским крајевима грађене су од камена, кров им није висок, немају много просторија (обично кујну и једну или две собе), око њих се налази двориште и мали врт ограђен каменим зидом, што није увек случај, јер све зависи од простора. По својој грађи сличне су куће у Далмацији, у западној Херцеговини, у долини Неретве и на Црногорском Приморју. Старији облик тих кућа имао је обично једно одељење. Оне су зидане од камена, покриване сламом или каменим плочама, али су се касније правиле боље и лепше. У једном делу Посавине, у крају око Сиска, нарочито у селима поред Саве, куће су се правиле од брвана, док им је доњи део подзиђиван. Те дрвене куће звале су се брвнаре. Динарска брвнара грађена је и у планинским деловима Србије, затим у крају од јужне Мораве на запад, у источној Босни, Санџаку, једном делу Црне Горе итд.

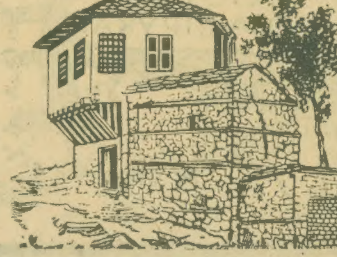
У ранија времена куће у градовима нису се много разликовале од сељачких кућа које су се налазиле у околини, пошто су се и варошани, поред заната или неког другог посла, бавили у исто време и земљорадњом. Те куће из околине вароши брзо су мењале свој облик и прилагођавале се приликама у вароши, подлегале њиховом утицају, а и оне су, са своје стране, утицале на промену облика сеоских кућа даље у унутрашњости. У нашим градовима на југу има доста кућа турско-источњачког типа, у Далмацији се осећа утицај Запада, а на северу средњоевропски утицај.

На слици коју овде доносимо виде се неки типови кућа: у првом реду су типови моравске и личке куће, у другом алпске и црногорске, а у трећем вардарске и источњачке у босанским варошима.

Разуме се, данас се у неким крајевима не може говорити о типу кућа, јер се он стално мења, тако да у том погледу понегде имамо право шаренило, од најпримитивнијих облика кућа у забаченим крајевима, до модерних.

•

Колико је тежак кубни метар пшенице?

Ако у сандук који је дуг један метар, широк један метар и дубок један метар — а то је сандук запремине од једног кубног метра — успемо до врха пшеницу, она ће имати тежину од 700 до 800 килограма. Сад да видимо колико ће бити тешке друге ствари. Према мерењима, кубни метар ражи тежак је 660 до 780 килограма; јечма — 580 до 640; зоби — 400 до 500; проса — 590 до 610; пасуља — 840 до 880; соје — 710 до 790; сочива — 780 до 820; кукуруза — 700 до 800; кромпира — 625 до 725; ливадске траве — 325 до 345; конопљине стабљике — 90 до 120; очишћеног пиринча — 780 до 800; ораха — 650 до 675; кестења — 770 до 800; свежих маслина — 400 до 420.

•

ШТА ЗНАЧИ ИМПРИМАТУР?

Имприматур је латинска реч и значи: нека се штампа, или — може се штампати. Уствари, то је једна формула којом су цензори некад дозвољавали да писац може једно дело да штампа. Данас се реч имприматур употребљава кад писац једнога дела, редактор или коректор кажу да оно може да се штампа. Обично је то напомена коју писац ставља на прегледану коректуру, дајући тиме одобрење да коригована табак по исправци грешака, ако их је било, може да се штампа.

•

ТРИПТОЛЕМ

Триптолем је по грчкој митологији био син елеузиског краља Келеја и Метанеире, која је била љубимица богиње Деметре. Стари Грци славили су га због тога што је он, по легенди, ширио земљорадњу и културу; иначе, Триптолем је био судија у подземном свету.

•

МЕКА-БАЛЗАМ

Мека-балзам се добија кад се искувају гранчице биљке комифора опобалзамум (Commiphora opobalsamum) која расте у Јужној Арабији. Употребљава се у парфимерији.

Кад би се СРЕДОЗЕМНО МОРЕ исушило

Зна се да Холанђани већ годинама раде на исушивању Зојдерског Језера. То ће бити једна од најлепших победа у њиховој дугој борби с морем. Холандија већим делом лежи ниже од морске површине. Ту, где су некад, према митологији, пливале морске нимфе океаниде, данас краве пасу сочну траву. Сваку стопу земље, исто толико плодне као што је египатска, требало је отимати од мора. И Зојдерско Језеро, чија

просечна дубина износи свега четири и по метра, ускоро ће постати, а делом је већ и постало, огромна плодна њива.

Имајући на уму тај велики подухват Холанђана, није никакво чудо што се већ јавила мисао о могућности да се с географске карте уклони и једно велико море, као што је Средоземно. Таква мисао, која би свакако очарала Жил Верна, недавно је надахнула чак и неке познате научнике.

Средоземно Море није увек имало свој данашњи изглед. Пре педесет хиљада година, Пиринејско Полуострво и Африка сачињавали су целину. Италија није имала облик чизме, него је била спојена с Корзиком, Сардинијом и Сицилијом, допирући с друге стране све до Туниса. Јадранско Море тада уопште није постојало. Грчка и сва њена острва претстављали су једну целину. Царство воде у овом делу света било је сведено на два дубока и доста тесна језера — једно западно, а друго источно.

Данашњи средоземни базен створен је највећим делом отапањем великих европских глечера. Данас његов ниво одржавају много више везе са Атлантским Океаном и Црним Морем, него притоке, од којих су најглавније Нил и Рона.

Да ли би данас било могућно осетније спустити ниво Средоземног Мора? — Би! — одговарају они који су се тим питањем бавили — и то помоћу брана код Гибралтара и Галипоља. Само испаравање, које је у том сунчаном подручју веома снажно, могло би, како се сматра, спустити ниво воде за два метра годишње. Пошто би му на тај начин биле пресечене везе с другим морима и океанима, Средоземно Море доживело би судбину Каспискога, чија површина лежи данас 26 метара ниже од нивоа Црног Мора, и поред знатног прилива река, које му, као например Волга и Терек, доносе свакодневно стотине хиљада кубних метара воде.

Снижавати ниво Средоземног Мора за два метра годишње, то би већ био леп успех. Нажалост, плодове овог циновског потхвата не бисмо уживали ни ми, ни наши ближи потомци, јер би у том случају било потребно сто педесет година за снижење од триста метара, које се сматра потребним. А савремено човечанство не бави се радо потхватима чији је циљ тако далеко. Потребе које ваља задовољити хитне су. Зато се предлажу разна средства која би убрзала ово исушивање.

Један научник каже да би, између осталог, требало поплавити део Африке који лежи 300 метара ниже од морске површине. Ту је он вероватно мислио на туниске пустиње, о чијем је претварању у унутрашње море било речи још 1874 године. Али, како би се безначајан резултат добио! Водено пространство чији ниво треба спустити тако је огромно да се дејство предложене мере не би могло ни запазити. Зато овај научник предлаже још једну меру: искоришћавање бране на Гибралтару за производњу погонске снаге, која би покретала велике пумпе. Тим путем наводњавале би се бескрајне афричке пустиње, што би учинило да се створи богат биљни свет у крајевима где сада влада пустош...

Не улазећи у то колико су ови предлози остварљиви, претпоставимо да је питање исушивања већ решено: дубина Средоземног Мора смањена је за триста метара! Какве би све последице то имало? Огромне! Из воде би изрониле многе нове земље. Поједини делови данашњег копна опет би се спојили. Становништво пренасељених европских земаља почело би да се шири по областима отетим од мора. Оно би тамо подизало насеља, фабрике, железничке пруге... Само би у средини некадањег мора остала два тиха језера, веома слана, до којих би допирала продужена корита река.

Да ли би ово обезбедило срећу и благостање околног становништва? — Би! — кажу одлучно једни. — Успех таквог подухвата довео би до различитих истраживања и открића. Светлост дана опет би угледала многа блага, указале би се галије потонуле код Саламине и Акцијума и бродови настрадали код Лепанта и Абукира. А затим со, прави брегови соли. Брда морских животиња, угинулих чим су остале без воде, нађубрила би нове оранице. Остаци угинулих животиња били су у прадавна времена први зачетак подземних петролејских језера. Није искључено да би људи од тих безмерних гробља успели да направе нове ризнице нафте.

— Човечанство би од тога имало само штете! — одговарају други. — Ново земљиште изазвало би огромне поремећаје. Море дели, али и спаја. Оно је пут који припада целом свету, ризница чија су врела неисцрпна. Од њега живе рибари, морнари, бродоградитељи — толики свет. На Средоземном Мору налазе се многобројне важне луке. Повлачење мора претворило би их у напуштена насеља. Сетимо се само да је у своје време свет дуго оплакивао Филу, коју је Нил потопио.

Присталице овог мишљења наводе и друге разлоге против исушења Средоземног Мора. — Географија се не може некажњено мењати — веле они. — Не може се за тако кратко време некажњено уништити море које постоји већ 50.000 година. Кад би се то учинило, изненада би се изменило поднебље у коме смо рођени. Голфска струја — та топла река која обезбеђује благу климу португалској и француској обали — скренула би са свога пута! Подвргнута једино утицају ледене лабрадорске струје, она би се повила још пре него што стигне до нас. Нашег умереног поднебља би нестало. Слични поремећаји настали би и у ваздушном струјању. Померање толике количине воде изменило би и саму равнотежу земљине кугле!

Противници исушења свакако су претерали са својим разлозима и њихов песимизам исто је толико неоснован колико сањарења оних других. У поређењу са целокупном површином земље, Средоземно Море је ипак мало. Они нам дочаравају драматичне призоре, описујући како би Етна, Везув и Стромболи, услед повлачења воде, стали да избацују реке лаве, уз страховите потресе земље. Геолози не мисле тако. Они делатност вулкана приписују баш суседству мора, што поткрепљује и чињеница да се сви вулкани налазе на морској обали. До ерупција, кажу они, долази због воде која у њих продире и која се, услед високе температуре, нагло испарава. Француски вулкани у Оверњу угасили су се кад су се повукла терцијерна мора. То би се по свој прилици десило и са Стромболијем, Везувом и Етном кад би нешто нестало Средоземног Мора.

Да ли ће Средоземно Море некад бити исушено, то је засад врло тешко рећи. Али, од фантазије до стварности у овом нашем веку има само један корак.

ПОДМОРСКЕ ПЛАНИНЕ У АРКТИКУ

Све до пре кратког времена научници су располагали прилично оскудним знањем о Северном Леденом Мору. Тек данас, захваљујући савесним испитивањима арктичких дубина вршеним нарочито од 1948 године, географи располажу картом која даје доста детаљну слику централног дела морског дна, које се налази на дубини од 3.500 метара. Сматра се да је једно од најзначајнијих открића проналазак планинског ланца чија се висина креће између 2.500 и 3.000 метара. Лежећи у непосредној близини Северног пола, овај ланац дели дно океана на два готово једнака дела.

Научне екипе из разних земаља врше испитивања арктичких дубина, пошто се сматра да су површинска пространства око Северног пола углавном проучена. Но, као што је прелетање Северног пола и испитивање поларне области претстављало за истраживаче велику препреку, тако и рад на дубинском испитивању наилази на сличне тешкоће. Експедиције подижу логор на великим леденим сантама које плове и тако, ношени струјом, стручњаци испитују дубине. Засад су географи дошли до закључка да је давно, још пре но што је створен арктички океан, постојала копнена веза између Сибира и Гренланда, али детаљнији подаци још нису откривени.

Због предрасуда...

„Ако девојка или жена буде појела макар једно једино јаје, неће моћи да има порода, а ако га већ има изгубиће га; ако жена буде јела месо од домаће живине или од пернате дивљачи, почеће да какоће као кокошка и да крешти као врана; ако буде јела козје месо или пила козје млеко, порашће јој на лицу брада као у јарца".

Ово је само један део неписаног закона који женама Источне Африке забрањује да узимају многе врсте хране и тиме их осуђује на систематско изгладњавање. Женама је забрањено да узимају више од половине постојећих предмета за исхрану, под претњом да ће њих или њихово потомство задесити каква несрећа. Међутим, мушки становници Источне Африке сасвим мирно једу живинско и козје месо, пију козје млеко и једу јаја, без страха да ће им се говор претворити у кокодакање или да ће добити козје браде. Јер, тврде етнолози, мушкарци ранијих генерација заправо су творци тог неписаног закона који њихове жене "лишава потребне хране, а њима омогућава дуплу порцију".

У Индији је стање још горе. Тамо се, например, у многим крајевима сматра да појести једно јаје, заметак будућег живота, исто је тако велики и страшан злочин као убити човека.

Ниједан становник Златне Обале у Африци неће узети у уста ни гутљај млека који потиче из конзерве или је справљен од млечног праха, мада готово сви пате од разних поремећаја и болести које долазе услед недостатка протеина у храни.

На Малајским Острвима, на Памиру и у многим другим деловима света, предрасуде које су у вези с храном и исхраном могле би се дуго ређати. А оне су, тврди један британски лекар, готово исто толики узрок недовољне исхрањености у свету као и сам недостатак хране.

МАРКО ПОЛО
ПРВИ ИСТРАЖИВАЧ ДАЛЕКОГ ИСТОКА

Име Марка Пола, чувеног путника и првог истраживача Далеког Истока, познато је широм света. Његово дело „Милион" изазвало је у своје време праву сензацију, а и данас распаљује машту многобројних читалаца.

Иако се на Корчули нису сачували никакви документи из тог времена који би потврђивали порекло овог славног светског путника, има веома много података који прилично уверљиво казују да је Марко Поло заиста пореклом са овог нашег острва. Италијани, наравно, покушавају да га присвоје, као што су то учинили и с многим другим нашим познатим људима: Јуријем Далматином, Руђером Бошковићем итд. Они, поред осталог, тврде да су се Маркови преци још у XI веку доселили у Венецију и тамо претопили у Млечане.

Међутим, у породичној архиви старе корчуланске породице Капор недавно су нађена четири документа у којима се помиње презиме Поло. Један од њих је оригинална нагодба између Доминика ди Пола и Марка Капора, у којој стоји да Поло даје Капору, на име дуга од десет дуката, земљу коју је наследио од својих предака. Други документ новијег је датума (из године 1740) и у њему Доминико ди Поло тражи од општине да му додели земљиште за бродоградитељску радионицу, јер су, како он у молби каже, и његови преци били бродоградитељи.

У корчуланским матичним књигама из 14 века, које су до данас сачуване, помиње се породица Деполо, а пошто спојени предлог „Де" највероватније претставља ознаку племства, онда се може сасвим умесно претпоставити да ово презиме има везе с презименом Поло. И данданас живи у Корчули породица Деполо, а с њом је сачувано и предање које вели да је она изданак породице Марка Пола. Има и других доказа којима се може потврепити тврђење да је Марко Поло заиста био Корчуланин. Најстарији данашњи грађани Корчуле добро се сећају и радо причају како су још за време њиховог детињства у Корчулу пристајали енглески и други страни бродови, с којих су силазили путници и распитивали се за кућу у којој је рођен Марко Поло. И заиста, у Корчули је сачувана стара кућа у којој се, према предању, Поло родио.

Вредно је истаћи и то да готово сви страни писци кад говоре о Марку Полу уз његово име стављају додатак „Корчуланин". Тако Немац Камило Морган, у свом делу „О Далмацији", вели: „Чувени путник

Марко Поло, рођени Корчуланин, био је 1298 у 44-ој години свог живота, у бици између Ђеновљана и Млечана ухваћен и одведен у заробљеништво".

Жудња за неиспитаним богатствима источних земаља, у којима се производила свила и које су обиловале златом и драгим камењем, потстакла је у Средњем веку многобројне Европљане на далека путовања. Један од тих смелих путника био је и Марко Поло. Из досад објављених података зна се да је он, као седамнаестогодишњи младић, кренуо заједно са оцем Николом и стрицем Матом на далеки пут у Азију. Преко Сирије, Палестине, Јерменије, Персије, Памирске Висоравни и пустиње Гоби, после три пуне године, смели путници стигли су на двор великог монголског освајача Кублај-кана. Видећи у Марку веома паметна човека, кан га прими у своју службу. Он је врло брзо научио татарски језик и постао једна од најутицајнијих личности на двору.

Али, после седамнаестогодишњег боравка у далекој Кини, Корчулани су се зажелели родне груде и кренули натраг, на десетине хиљада километара далеки пут преко копна и мора. Кад су 1295 године најзад стигли кући, нико их, чак ни од ближе родбине, није могао познати.

Три године после свог повратка из Кине, Марко Поло учествовао је у одбрани Корчуле од напада Ђеновљана. У великој поморској бици он је био заробљен и одведен у Италију. Тамо, у заробљеништву, он је на француском језику издиктирао једном италијанском писару свој пустоловни путопис „Књига о небеским чудесима", који је касније назван „Милион".

У свом „Милиону" Поло прича о људима далеких азиских земаља, њиховим обичајима, начину исхране, одећи, занатству, о источњачкој раскоши и беди. Његово причање, пуно фантастичних доживљаја, потсећа на бајку, али има и доста историских података о овим, дотада непознатим земљама. По овоме делу израђене су средином 14 века нове географске карте света, у које су унете многе земље и острва. Полов путопис вероватно је послужио као оријентација и чувеним морепловцима Кристифору Колумбу и Васку да Гами. Ово потврђује и примерак Половог „Милиона" који је нађен у Колумбовој књижници.

Музичар-хемичар

„Александар Бородин био је најбољи музичар међу хемичарима, и најбољи хемичар међу музичарима“, — казао је једном један његов биограф. Уствари, Бородин је био више хемичар него музичар и више се бавио хемијом но музиком, што је, сасвим разумљиво, доводило до очајања његове другове уметнике.

Чим је завршио своје познато дело "Половецке игре", Бородин се поново вратио хемији. Већ је био одређен дан кад су се оне имале извести на једном великом концерту, а оркестрација за њих још није била ни почета. Узалуд је Рахмањинов покушавао да приволи Бородина на рад. Кад га је једном, већ ван себе од очајања, запитао да ли је "Игре" већ пренео — мислећи притом да ли их је пренео с клавирске партитуре на оркестарску — Бородин је мирно одговорио: "Да. Пренео сам их с клавира на сто".

Најзад је дошао дан уочи самог концерта, а оркестрација је била тек на почетку. Тада су Бородин, Рахмањинов и Анатолије Љадов сели да заједно напишу оркестрацију, да концерт не би морао бити одложен. Да би им посао ишао брже, писали су оловкама. Међутим, нотни текст писан оловком лако се брисао и брљао, тако да су пријатељи били на великој муци. Наједном, Бородин је без речи устао и пришао свом лабораториском столу. После кратког времена вратио се носећи у једном порцуланском суду неку провидну, пихтијасту смесу. То је била нека желатинска мешавина. Он је њоме премазивао сваки исписани нотни лист, па су на тај начин оловком написане ноте биле заштићене.

Тако су "Половецке игре" први пут "изишле пред публику" висећи на конопцу за рубље у Бородиновом дворишту, да би се желатински слој којим су биле премазане брже осушио.

Животни роман Влаха Буковца

Мало је наших људи имало тако богат живот као Влахо Буковац, да би многи аутобиограф могао да му позавиди. Неколико година пред смрт овај угледни сликар завршио је књигу "Мој живот", пуну необичних доживљаја и ведра хумора, тако да се она и данас чита с великим уживањем.

„Међу моје најудаљеније успомене иде и ова, — каже Буковац на почетку своје аутобиографије. — Кад би моји родитељи ноћу устајали ради посла, а ја се случајно у то доба пробудио, они би ме собом узели у поткупље*), где је био разбој и ћаћин столић. Сјећам се оне старе исцрвоточене и плашљиве скале, пуне рупа и паучине, уз коју је требало попети се на под. Човјек је мало гдје имао мјеста да стане ногом а да не пропадне. Знам да сам се бојао ићи уз ту скалу, а и скалини су били одвећ високи за мене, те су мајка и ћаће морали да ме узму у наручје и изнесу на под. Тамо се свом паром „фабриковало“: цревље са једне стране, а са друге опреглаче конаваоске...“

*) Соба на тавану.

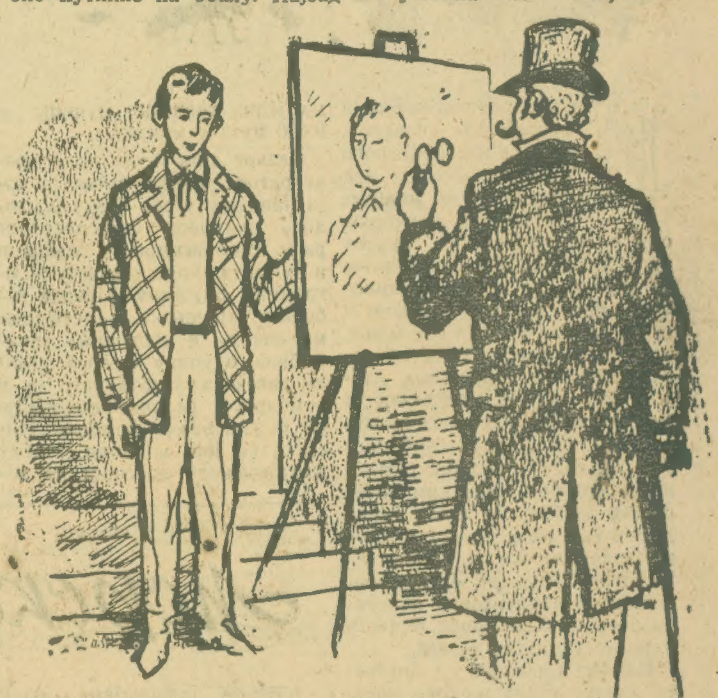
Рођен у сиромашној породици, у Цавтату, 4 јула 1855 године, Влахо је још као дечачић волео да теше баркице од дрвета и плуте и да слика у акварелу. Кад је пошао у основну школу, он се толико „усавршио“ у занату да је сличице продавао деци за једну крајцару по комаду. Жива духа, њему је свашта падало на памет. Тако, једнога дана, пошто му се допадао крој фратарских хаљина, њихове сандале и кукуљица, отишао је гвардијану Мале браће да би се „заредио за фратра“. Срећом, нису га примили, јер његови родитељи о овој синовљевој намери нису били обавештени.

Као и многе друге, сиротиња је и малог Влаха натерала да са стрицем оде у Америку, у печалбу. Путовали су шеснаест дана. Но, убрзо по доласку стриц умре, а стрина, да би га се отарасила, рече му да га шаље у колеџ, а уствари га пошаље у поправилиште које се налазило на Острву Срца. Тамо су новог питомца одмах ошишали, окупали и — избатинали. На леђима је понео број 82. Он је, уосталом, овде често шишан и, као и остала деца, морао је да клечи пред неким женама које би им „густим чешљем стругале главе да се тамо не би накотила гамад“. Тек после више месеци, захваљујући његовим добрим цртежима и лепом понашању, васпитачи дођоше до закључка да он није никакав преступник, како га је стрина била пријавила, па га послаше њој.

Четири године радио је млади Влахо као слуга у стрининој радњи. Њено новорођенче он је „пазио, њихао и успављивао као каква бабица“, а за награду је добијао само шамаре и буботке. Најзад му је то досадило. Једног јутра, пошто је прикупио довољно храбрости, он се укрца на једрењак и, тек после два месеца, сузних очију угледа обалу своје домовине.

Идући и даље трбухом за крухом, Буковац је, кад му је било шеснаест година, постао кадет на једном једрењаку који је пловио између Дубровника, Цариграда, Одесе, Плимута и Ливерпула. На том путу доживљавао је многе незгоде, али је имао и прилично среће. Као што у Америци једном умало није умро од маларије, сада је на броду замало остао жив. Стровалио се кроз отвор на дну палубе, после чега је неколико дана лежао у несвести, тако да су сви сматрали како ће сваког часа издахнути.

Тек што се мало опоравио, он опет седе на брод и, у потрази за зарадом, пође у Јужну Америку. Тако, једно вече, седамнаестогодишњи дечак стиже пред обалу Перуа. Али, не знађаше како да се искрца, јер није имао ни пребијене паре, а требало је платити за чамац који је превозио путнике на обалу. Најзад

се неки морнар смиловао његовим сузама и превезао га на копно, где је у некој великој фабрици добио место цртача ознака на вагонима.

Из Јужне, Буковац је прешао у Северну Америку. Прво је у једној кафани у Сан Франциску био слуга, а затим у другој ноћни келнер. Пошто би се по дану испавао и одморио од ноћне службе, узимао је четкицу у руку и сликао. Али, како на његовој соби за спавање не беше прозора, мршава светлост му је долазила само кроз врата. Стојећи за време сликања на прагу свог мрачног собичка, Влахо је с тешком муком успео да изради свој портрет, који је изложио у кафани. Неки угледни гост, кад виде Буковчев рад, рече му:

— Ово место није за вас! Ваша је будућност у уметности!

И тако је младић из Цавтата напустио келнерску службу и стао да слика. Портретирао је фризере, касапе и бакале и према фотографијама радио слике њихових покојника, којипут за долар-два, којипут за пристојан обед, а више пута без награде, јер би га једноставно преварили. Било је дана кад је гладовао, па је морао да улицама скупља зелениш који би испао из пиљарских кола. Но, гоњен уметничким нагоном и обдарен истрајношћу, овај дотле сликар-самоук никад није престајао да слика. Стално усавршавајући занат, Влахо Буковац се врати у домовину и у Дубровнику изложи једну своју слику. Његов рад привуче толику пажњу тадањег културног дубровачког света да он, по савету песника Меда Пуцића и с новчаном помоћи имућних људи, у својој 21 години крену у Париз, у Школу лепих вештина.

У Паризу, „центру света“, Влахо је био промењљиве среће. Час је добијао поруџбине, већином од Енглеза и Американаца, час би се у његов атеље уселила беда. Али, како сам каже, он је стално „радио и чекао да срећа дође и закуца на врата“. Пишући о данима немаштине, сликар се на једном месту исповеда: „Страшни су то часови, и није чудо што је многи даровити младић, у таквим приликама, посумњао у своју будућност и напустио бодљикаву стазу умјетности“. А на другом месту бележи: „Вукао сам се тако без циља, из једне улице у другу. Желудац је тражио своје, а ја ни паре у џепу“.

Пошто се силно намучио око слике коју је назвао „Велика Иза“, посла је он оцењивачком одбору за париски Пролећни салон. „На дан отварања, пише Буковац, уђох да потражим своје слике. Кад ступих у салу Б, запазих како се свијет згрнуо пред неком сликом. Приближим се да видим чије је то тако привлачно дјело, кад тамо — замислите мога чуда! Угледам своју рођену слику! Моја је радост била неизмјерна...“

Лед је, углавном, био пробијен. Он отада добија наруџбине, путује по Европи и материјално стање постаје му све безбедније. Ставши чврсто на ноге, он ће сликати многе угледне европске личности онога доба, приређиваће изложбе у Загребу, Београду, Лондону, Паризу, Будимпешти, Копенхагену и Софији, а растуриће своја дела готово по целој западној Европи и Америци.

Добар цртач, мајстор за боју, Буковац је био нарочито добар портретист. За његове најбоље слике великог формата сматрају се: „Приказивање „Дубравке“ пред дубровачким двором“, „Гундулићев сан“, завеса народног казалишта у Загребу, „Четири евангелиста“ и још неке друге.

Пошто је у Паризу провео пуних петнаест година, Влахо Буковац је живео као професор сликарства у Загребу и Прагу. Умро је 1922 у Прагу, у 67 години живота.

Неки Арабљанин из Моке, напасајући свакодневно своје козе у околини града, приметио је да оне лудачки поигравају кад се назобљу зрња с кафеног шибља. Он се угледао на козе — појео је прегршт зрна кафе — и убрзо је добио исту вољу за потскакивањем.

Тако прича легенда о томе како су људи упознали кафу. Међутим, на основу научног испитивања, сматра се да је Персија прва земља у којој је пржена и кувана кафа. Тврди се да ју је у 15 веку пренео у арабљанске земље, враћајући се из персиског града Испахана, аденски муфтија Џемал Един ед Дабијан. Кафа се прво сркала по кућама, али није дуго потрајало па је дошло до отварања нарочитих радњи у којима се могла пити кафа. То су биле прве кафане.

У Цариграду су прве две кафане отворили Сирийци. Оне су тако добро радиле да је то изазвало завист цариградског имама. Он је на кафу бацио анатему и проповедао је да је она као пиће забрањена у Корану и да ће на дан устајања мртвих они који су је за живота пили бити црњи него дно џезве у којој се кувало то паклено пиће. Но, султан Сулејман Величанствени био је луд за кафом, па је дао да се обзнани како је имам најобичније лупетало, које не зна шта говори.

Сама реч кафа арабљанског је порекла (кафве=пиће, кафвехане = место где се спрема кафа). Научни термин је кофеа.

Марсејски морнари научили су да пију кафу још приликом својих првих путовања на Исток. Чудно је да крсташи, који су донели толике ствари и навике са Истока, нису пренели и „кафоманију“. То је свакако због тога што се у то доба пијење кафе још није било пренело из арабљанских лука на Црвеном Мору међу арабљанска племена на обалама Средоземног Мора. Што се тиче Етиопије, тамо се, према арабљанском писцу Себахедину Бену, већ одавно пила кафа.

У Европу су зрна кафе за потрошњу дошла у 17 веку; у Венецију 1615 године, у Лондон 1616, у Марсеј 1644, у Париз 1657. Марсејски поморски официри су на својим галијама, међу робовима-веслачима, увек имали неког, обично Турчина, који им је кувао кафу.

Они су са Блиског Истока донели жељу за кафом у Марсеј, који је све до 1710 године имао монопол у трговини овим артиклом. Прве таверне (кафане) у Француској отворене су у Марсеју 1654 године.

Није прошло много а кафа је освојила и угледне париске друштвене кругове, и то највише благодарећи тадањем турском амбасадору у Паризу Сулејман-аги. Кафа коју је он лично кувао била је тако добра да му је кућа увек била пуна гостију. Кафу је он схватио као дипломатско средство, којим се често и врло успешно служио. И у литератури је сачувана успомена на ову личност, и то у виду великог Мамамушија, кога је 1670 године Молијер унео у своју комедију „Грађанин племић“.

Убрзо су у Паризу почеле да се отварају таверне-кафеџинице по узору на марсејске. Први кафекувари били су досељеници из источних земаља, али су тај посао ускоро преузели сами Французи. Доцније се кафа могла добити у свим ресторанима. Познато је да су велики љубитељи кафе били и Волтер и Балзак. За време Волтера пила се кафа спремљена „по султански“, али је тако мало личила на праву султанску да је не би пио ниједан султан.

У прво време, за кување кафе употребљавала се само кошуљица између зрна и љуске, пошто би се претходно испржила, док су други попржену кафу парили. У 17 веку већ се пије и бела кафа. Кафа се није увек пила заслађена. Тек у 18 веку почео се стављати шећер у кафу, а дотада се у њу, по оријенталском обичају, стављао мирис. Тако зачињена, она је била позната под именом „турска кафа“. После се пржило и само зрно кафе, млело, кувало и врућа кафа пила се из шољице у малим гутљајима, као што се то данас ради.

Потрошња кафе у Европи отада је стално расла. Услед онемогућеног довоза, она је знатно опала за време последњег рата, да доцније опет почне расти. Рачуна се да данас на сваког становника у Француској долази 5,4 килограма кафе годишње, у Шведској 7,4, у Данској 7,7. У Бразилији је потрошња још већа — 9,2 килограма по становнику.

Две трећине нашег ума - спава

„Нормалан човек употребљава у својим зрелим годинама све своје мишиће, док велик део свог ума, можда више од две трећине, оставља да мирно и без прекида спава“, тврди један познати антрополог. По његовом мишљењу, човечји ум способан је за много већи рад од онога који иначе обавља. Изгледа да је само у најранијем детињству интелектуална способност потпуно искоришћена. Међутим, људи касније подлежу дејству навика, живе по одређеном шаблону за који није потребан никакав умни напор, или, пак, троше своје интелектуалне снаге на безвредне ствари: памћење телефонских бројева, спортских резултата, имена аутомобилских марака, ситна оговарања и препричавања. „Понекад ми се чини да људи намерно подешавају свој живот тако да не би морали да мисле о битним и корисним стварима“, — завршава овај научник своје излагање.

ЧОВЕЧАНСТВУ ПРЕТИ ОПАСНОСТ ОД ИНСЕКАТА

Инсекти су најопаснији непријатељ човеков. Они су настали много милиона година пре човека и, по мишљењу већине научника, они ће надживети и људску расу и готово све животиње на земљи. Док се дивље животиње пред човеком повлаче и сваке године их има све мање, тако да људи често прибегавају спасавању извесних изумирућих врста, инсеката је стално све више. Они се прилагођавају свим климатским променама, стичу отпорност према најмодернијим хемиским средствима којима би људи хтели да их униште и наносе човеку и плодовима његовог рада веће штете него све остале животиње и елементарне непогоде заједно. Они шире болести и разносе опасне заразе.

Највећа опасност од инсеката долази услед њихове невероватне моћи размножавања. Кад не би било сунца, паразита и разних хемикалија, после обилних пролећних киша на једној ливади намножило би се четрдесет пута више инсеката него што износи тежина свих биљака које расту на њој. Од једног пара мува које почну да се размножавају почетком априла, намножило би се до августа толико да би њихова тежина била равна тежини целокупне воде у Атлантском Океану!

Укупан број инсеката на земљи небројено пута је већи од броја свих људи и животиња заједно. Рачуна се да на свега два квадратна километра земљишта има више инсеката него што има људи на целој земљиној кугли. У овај број нису урачунати инсекти који лете, а њих има неколико пута више него на земљи. Број врста инсеката такође је огроман. Има их око двадесет пута више него свих животињских и биљних врста заједно.

Инсекти су уствари најстрашније звери на земљи. Француски научници Демере и Лене утврдили су да би инсекти за свега неколико недеља уништили сва жива бића на земљи само кад би били два пута већи него што су. Зуби и канџе тигрова, јагуара, пантера и пума били би праве играчке према страховитим вилицама, органима за бодење и роговима инсеката који би били њиховог раста. Отров шкорпије-удовице петнаест пута је јачи од кобриног отрова. Кад би кобра, према својој величини, располагала одговарајућим количинама тога отрова, могла би да отрује целу једну варош од 100.000 становника.

Сићушни инсекти располажу оруђем за уништавање које претставља најстрашнију разарачку моћ у природи. Помоћу овог свог алата инсекти ломе, цепају, газе, мрве, секу, тестеришу, турпијају, буше, разводњавају и растварају чврсту материју. Најбољи хирурзи и највештији обијачи могли би бити њихови ученици. Обичне осе цирекс пробиле су недавно оловну плочу крова на Версајском дворцу, а друге осе у стању су да пробију лим на кутији од конзерве а да се притом не озледе.

Место чула мириса већина инсеката служи се нарочитим „антенама" на предњим ногама, које су око 10 милиона пута осетљивије од нашег чула мириса. Неке врсте мува могу да лете брзином од 200 километара на час. Бумбар затрепери крилима 1.500 пута за један минут, што је више од броја окрета најбржих авионских елиса. Још брже удара крилима једна тропска мушица — 9.600 пута у минуту.

Сваког лета људи воде праве ратове против инсеката који нападају усеве и друге плодове њиховог вишемесечног рада. Најопаснији су скакавци и термити, који нападају у огромним ројевима. Хиљаде најбољих стручњака, с десетинама авиона и стотинама аутомобила, одупиру се овој армији инсеката, опкољавају је и бомбардују разним хемикалијама и запаљивим бомбама. Инсекти су још у Старом веку претстављали опасност за човечанство и стари Египћани су их сматрали за једно од седам проклетстава. Данас, у доба интензивног обрађивања земље, инсекти наносе још већу штету.

Једна биљна штеточина која напада винову лозу — филоксера — проузроковала је невиђену пустош у европским виноградима средином прошлог столећа. Случајно пренесена у Европу 1860 године, она је за свега деветнаест година уништила половину француских винограда. У земљи је завладала беда. Читава села су опустела, а неке француске покрајине изгубиле су половину свога становништва, које је, оставши без посла, емигрирало у друге земље. Производња вина пала је на четвртину.

Има још много оваквих штеточина. Једна врста тврдокрилих инсеката који нападају кромпир одомаћила се у Европи 1890 године. Борба против њих и данас се води на целом континенту. Још опаснији су жукови, који нападају све биљне врсте. Један одрасли жук поједе за дан просечно два листа. Његове ларве нападају корење, а кад одрасту буше дрво. Кад напуне три године, ларве су дуге пет сантиметара и наоружане снажним вилицама, којима уништавају шаргарепу, кромпир, роткву, лишће и кору дрвећа. Године 1948 жукови су у Француској уништили толико сточне хране да се количина млека у целој земљи смањила за половину. Воћни црви су такође страховите штеточине. Они годишње уништавају у Западној Европи око 70 милиона килограма воћа. У Југославији они су од 1920 до 1930 године уништили 10 милиона стабала шљива. Житни жижак је исто тако опасна штеточина. У Француској он годишње поједе 450 милиона килограма пшенице.

Но, инсекти могу да буду понекад и од користи. Тако је прошлог столећа један лептирић — кактобластис — пренесен чак из Јужне Америке у Аустралију, коју је у то време опасно угрожавао један паразитски кактус. Кактобластис је за неколико година ослободио од овог кактуса обрадиво земљиште неколико пута веће од Југославије.

Морско злато

Већ деценијама један проблем не престаје да мучи многе научнике-хемичаре: да ли се из морске воде може добити злато, али под условом да трошкови добијања не буду већи него што износи његова вредност. Није био мали број оних који су сматрали, а многи још и данас сматрају, да, упркос малом проценту злата у води, тај посао вреди труда. Јер, мисле они, морске воде има толико, а усто ништа не стаје, да би се такав посао морао исплатити.

Године 1872 први пут је установљено да једна тона морске воде садржи 65 милиграма злата. У току двадесет доцнијих година испитивања су показала да хиљаду литара морске воде могу да садрже од 5 до 65 милиграма овог метала. Овим питањем највише су се бавили немачки хемичари. После Првог светског рата извршено је на хиљаде опита, од којих су многи потврдили да би се такав посао исплатио. Али, оно што је највише обесхрабљивало било је то што је готово свака анализа давала друкчији резултат; нађене количине злата у једној тони воде ретко су се кад слагале. Мало помало, увидело се да питање ипак није тако просто као што се на почетку многима чинило, највише због тога што разна места у мору имају различите количине злата. Утврђено је и то да сићушни, голим оком невидљиви, организми у морској води могу да имају пресудну реч у погледу количине метала у њој, како бакра и олова, тако и других метала, па и злата.

Приликом последњих испитивања, научници су себи поставили једно једноставно, али важно питање: може ли морска вода да раствара злато? Искуства из лабораториског рада, кад је поред једног златног листића стављено у морску воду и нешто озона, показала су да је то могућно. Засад се може само толико рећи да је вероватно озон тај који раствара злато у води, или ако не сам озон, онда једињења која он гради.

Врло озбиљна испитивања, извршена у току 1951 године, потврдила су већ раније откривену чињеницу да количина злата у разним морима може да буде изванредно неједнака. Но, и поред тога, упорни истраживачи нису изгубили храброст. Они настављају проучавања и у овој, осмој деценији од првог оваквог подухвата, надајући се да ће пронаћи кључ који води у неизмерно богате златне ризнице мора и океана.

ВЕРОВАЛИ или не...

ОД АМСТЕРДАМА ДО ПАРИЗА — НА ШТУЛАМА

Ван дер Буш, из Амстердама, превалио је крајем прошлог века на штулама пут од свог родног места до Париза. Штуле није скидао чак ни за време спавања.

„СЕДЕЋИ" ТОРЕАДОР

Мартинчо, један од некад најславнијих шпанских тореадора, излазио је безброј пута на арену. Али, он није

био познат само по својој храбрости, већ и по томе што се против најопаснијих и најјачих бикова увек борио седећи на столици коју је постављао насред арене.

ЗА ЗАШТИТУ ВРЛИНЕ

У једној пећини на брду Авентину, једном од седам римских брежуљака, налазио се у Старом веку храм богиње Фауне. Сваки Римљанин који би се усудио да уђе у тај храм и да погледа кип који је претстављао богињу био је кажњаван смрћу, јер је Фауна била богиње женске врлине и сматрало се да чак и поглед може да упрља ту врлину.

ЖЕНА КОЈА ЈЕ ИСПЛЕЛА 20.000 ПАРИ ЧАРАПА

Августа 1940 године старица Ана Штембур из јужноафричког града Батерверса прославила је свој деведесети рођендан и истовремено један занимљив јубилеј. Тога дана она је довршила штрикање двадесетхиљадитог пара чарапа. Ова марљива старица однеговала је осам ћерки и све их поудала. На прослави старичиног рођендана присуствовао је осамдесет и један члан њеног директног потомства. Сви они носили су тога дана чарапе које им је исплела њихова мајка, баба, односно прабаба.

ДРВО — КАНИБАЛ

У џунглама Непала расте дрво сајмал, које је познато по томе што уништава много снажнија и већа стабла од себе. Дрво сајмал не израста из земље, већ на гранама другог дрвећа. Наиме, кад птице пренесу семе сајмала или оно само падне на какво дрво, оно проклија и пусти корен у његово стабло. Корен се шири невероватном брзином, а младо стабло и гране развијају се и ускоро тако укљеште свог „домаћина" да он почиње да вене. Тек кад стабло потпуно увене, сајмал пушта своје корене у земљу.

ЋУДИ ЈЕДНОГ ЧАСОВНИКА

„Биг Бен", чувени часовник који се налази на торњу британског Парламента, не показује увек тачно време. Његова велика казаљка толико је тешка да на своме путу од дванаест до

шест иде брже но што је потребно, док од 6 до 12, тј. кад се креће нагоре, заостаје. Ово убрзање и заостајање потпуно су једнаки и због тога је „Биг Бен" тачан само кад показује пуне часове.

Волт Дизни:

ДУШКО ДУГОУШКО И ДРУГИ ДОБРИ И РЂАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

ПОХОВАН ДУХ

ЕТО КАКО ЈЕ БИЛО... ТО СТВОРЕЊЕ СЕ ПОСУЛО БРАШНОМ ОД ГЛАВЕ ДО ПЕТЕ И СВЕТ ЈЕ ПОВЕРОВАО ДА ЈЕ ДУХ...

И РАЗБЕЖАО СЕ! СВИ СУ СЕ ПОСАКРИВАЛИ! ЈЕ Л'?

ПОБЕГЛИ СУ ИЗ КУЋА И ДУЋАНА... СВЕ ЈЕ ОСТАЛО ОТВОРЕНО! ОН ЈЕ ОНДА ДОШАО И ПОКУПИО СИЛНЕ СТВАРИ!

ХМ! ХМ!

ПА... ВРЕМЕ ЈЕ ДА ПОЂЕМ КУЋИ... ДА СПАВАМ...

ПРИЧУВАЈ СЕ, КОМШИЈА! СПРЕМА СЕ ОЛУЈА!

ДА... ПРАВИ ЖИВИ ДУХ МОЖЕ ДО СВЕГА ДА ДОЂЕ!

МАЛО КАСНИЈЕ

БИЋЕ ПРОСТО... ПРВО ИХ ПОПЛАШИМ И РАЗЈУРИМ... А ОНДА ЈЕ СВЕ МОЈЕ!

БРАШНО

ОДАКЛЕ ДА ПОЧНЕМ? ДА ЛИ ПРВО ОД ГРАДСКЕ БАНКЕ ИЛИ ПОСЛАСТИЧАРНИЦЕ?

ОХ! КИША! ПОКИСНУЋУ СКРОЗ!

ХЛАБ! БЛАБ! ГЛАБ! ПЛАБ!

ШТА ЈЕ ЗА ИМЕ СВЕТА?

ДУШКО ДУГОУШКО

ПА ТИ СИ СКРОЗ НАСКРОЗ МОКАР, КОМШИЈА! ПРИЂИ ДА СЕ ОСУШИШ!

БЛАБ!

ОХ! СВАШТА САМ У ЖИВОТУ ВИДЕО, АЛ' ЈОШ НИКАД ПОХОВАНОГ ЈАСТРЕБА!

БЛАБ!

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Данас доносимо животопис једног нашег научника и политичара.

Родио се у Шапцу 1842 године. У Београду је завршио права и филозофију. Пошто је неко време био професор у гимназији, а затим библиотекар, постао је професор на Великој школи. Његова струка била је наука о језику, но његов дух залазио је у многе научне области. Писао је и песме, које критика, међутим, није лепо примила, као и приповетке, од којих су познатије: „Коб“, „Лепа Нерећанка“ и „Вампир“. Од његових већих превода познати су: „Српска револуција“ од Ранкеа и „Историја Карла XII“ од Волтера. Преводио је и Мицкијевича и Пушкина. Његов научни рад врло је обиман, обухватајући целу словенску филологију, језик, књижевност, народну и културну историју. Интересовао се за митологију, етнографију и археологију. Од оригиналних радова значајни су: „Примери књижевности и језика старога и српско-словенскога“ и „Историја српске књижевности“. За време свог дугог живота објавио је велик број расправа, чланака и прилога.

Да ли сте се сетили о коме је научнику реч? Ако нисте, читајте даље.

Први пут је постао министар просвете кад му је била тридесет једна година. Затим је још двапут био на челу истог министарства, а једном је био министар унутрашњих дела. Године 1909, за време анексионе кризе, кад је настао спор између Србије и Аустрије, био је претседник владе у којој су биле заступљене све тадашње странке. Извесно време служио је у дипломатској струци као посланик Србије у Цариграду, Паризу и Петрограду. Заслужан је за оснивање Српске академије наука и изабран је за једног од њених првих чланова. Умро је у Београду 1915 године, као један од најзаслужнијих људи нашег културног живота у 19 веку.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, прочитајте наш одговор.

(Стојан Новаковић)

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

УМЊАЦИ УМЕСТО ПРВИХ СТАЛНИХ КУТЊАКА

За последњих седам година у свету је извршено преко сто пробних операција којима су тек изникли и још неразвијени зуби умњаци извађени и пресађени на место са кога су морали бити отстрањени покварени први стални кутњаци.

Први стални кутњаци играју веома важну улогу, тако да њихов губитак у млађим годинама може да буде узрок многих обољења десни, вилица и виличних зглобова. Међутим, баш ти зуби обично се кваре између десете и двадесете године, тако да се морају извадити. Покушаји да се на место изгубљеног првог сталног кутњака пресади умњак који је тек почео да се развија, дали су изванредно добре резултате. Јер, баш у време кад се први кутњаци кваре, умњаци се налазе на оном степену развоја који је најподеснији за „пресађивање“. Наиме, умњаци су у тој почетној фази развитка усађени у вилицу као потпуно посебна јединица, јер су им круне већ прилично формиране, док корени још расту. Такви умњаци још немају чврсту везу са одређеном артеријом, веном и зубним нервом. После пресађивања они се лако прилагођавају новој средини и настављају да расту као први стални кутњаци, преузимајући на себе и њихову улогу.

Пресађивање зуба веома је лака операција, тако да пацијент већ сутрадан може да обавља своје свакодневне послове.

ДВА СЛУЧАЈНА ПРОНАЛАСКА

Познато је већ да је до многих изума дошло сасвим случајно. Тако су пронађени и фротир и упијаћа хартија.

Неисправан фабрички разбој стварао је петље при ткању. Изаткани су тако метри и метри штофа док је грешка примећена. Мајстор ткач видео је да ово ткање добро упија воду и пустио га је у продају као тканину за брисање тела после купања. Тако је настао данашњи фротир од кога се праве убруси и мантили за плажу.

Упијаћа хартија „родила“ се из заборавности једног радника у некој енглеској фабрици. Он је пропустио да у папирну масу дода извесну мешавину, па је добијена хартија која није била ни сјајна ни глатка. Настало је саветовање како да се овај производ ипак за нешто употреби и тако је постала — упијаћа хартија.

„УСАМЉЕНЕ ПЛАНЕТЕ“

Херлоу Шепли, професор астрономије на универзитету у Харварду, изнео је недавно једну веома занимљиву претпоставку о постојању планета које не припадају ниједном звезданом систему, те према томе немају ни Сунце око кога би се окретале. Те планете су, по његовом мишљењу, независне од једне централне звезде и лутају кроз међузвездани простор. Занимљиво је да професор Шепли допушта могућност да на таквим планетама постоје извесни облици живота. По његовом мишљењу, „усамљене планете“ добијају топлоту зрачењем сопствених радиоактивних материја. На таквим планетама не постоји смењивање дана и ноћи и на њима влада потпуна и стална тама, коју ублажавају само слабе светлости удаљених звезда и, можда, светлуцање проузроковано радиоактивношћу њиховог тла.

ЗАШТО ПСИ НЕ МОГУ ДА ОБОЛЕ ОД ЧИРА У СТОМАКУ?

Један лекар из Чикага, који се бави искључиво проучавањем појаве и лечења чира у стомаку, изјавио је да су на његовом институту обустављени сви покушаји да се пси употребе за опите. Разлог је тај, тврди овај лекар, што се код паса не може изазвати „брига и секирација“ — оно што ствара чир и одржава га активним.

Чир у стомаку може се код пса вештачким путем изазвати, али такав пас лећи ће после завршене операције, неће се „бринути“ ни о чему и у том мирном, безбрижном лежању чира ће нестати.

Ова појава, сматра овај лекар, може да послужи као опомена и путоказ људима који пате од чира у стомаку.

АТОМСКА БОМБА НЕ МОЖЕ ДА УТИЧЕ НА ВРЕМЕ

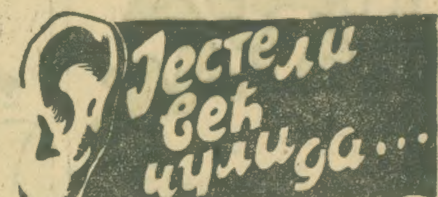
Експлозије атомских бомби могу да збришу са лица земље читаве градове, али оне ипак нису толико јаке да би у некој знатнијој мери могле да утичу на атмосферске прилике. „Због тога, тврди један метеоролог, ми имамо више поштовања према једном урагану, него према свим атомским бомбама заједно“.

— Енергија која се ослобађа приликом експлозије атомске бомбе и енергија једног „обичног старомодног урагана“ стоје у односу као кап воде према пуном бурету — каже он.

Према мишљењу овог метеоролога, још је рано говорити о томе да ли новије експлозије нуклеарног типа могу или не утицати на временске прилике, јер података о најновијим врстама таквог оружја још нема довољно. Међутим, утврђено је да је снага коју у једном минуту ослобађа један просечан ураган 200 до 300 пута јача од снаге првих атомских бомби.

ПАЦОВИ СУ ПРЕШЛИ У ОФАНЗИВУ

На острву Минданао, једном од највећих у Филипинском Архипелагу, пацови су изненада „објавили рат“ становништву. Читаве хорде „прашумских пацова“ нагрнуле су на сеоска насеља и плодне њиве и за кратко време опустошиле 90 отсто хране која је била намењена за исхрану људи. Тако се око 45.000 сеоских породица нашло пред глађу. Чим се то догодило, влада је прогласила ванредно стање, извршила мобилизацију јединица за хемиско ратовање и послала специјалне авионе и екипе Црвеног крста. Са своје стране, Уједињене нације изгласале су кредит да би помогле пострадалом становништву. Стручњаци тврде да оволика најезда пацова досад није забележена у историји, а биолози мисле да се на Минданау то догодило услед „поремећења природне равнотеже“. Међутим, прави узрок ове несреће још није разјашњен.

... пошавши за „Индију“, Колумбо је понео и шећерну трску. Тако је шећерна трска пренета на Кубу, Хаити, Јамајку, Сан Доминго и друга острва Средње

Америке. Тамо је гајење шећерне трске узело такав замах да је убрзо надмашило све земље које су дотле важиле као произвођачи шећера.

...у њујоршком Музеју за науку и индустрију сваком посетиоцу поставља се питање: ко је човечанству учинио највећу услугу: Пастер, Едисон, Кири, Франклин, Бел, Гутемберг или Наполеон?

... Дубровчани су још у 15 веку имали тополивницу. Дубровачка тополивница спада у најстарије у

Европи. Најбољи и највише тражени мајстори били су Рабљани.

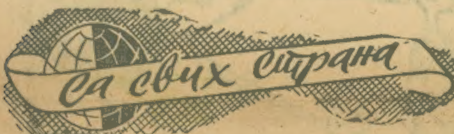
... у прашумама острва Есперитус Санто, једног од највећих острва из групе Нових Хебрида, живи једна раса патуљака за које се сматра да су најмањи људи на свету. Њихова просечна висина је 105 сантиметара.

... купање једног слона у зоолошком врту веома је дуго и стаје прилично новца. За детаљно прање овог колоса потребно је неколико дана и око 80 килограма сапуна. Кад се тело пажљиво опере и осуши, поспе се

ситним песком и намаже нарочитим уљем које се добија из Индије. Трљање песком и уљем траје све дотле док слонова кожа не постане светла и мека и не добије боју мишје длаке.

... име Балкан, које носе полуострво на коме се налази и наша земља, као и планински ланац који се пружа преко њега, турског је порекла и значи „ланац стрмих планина“.

ГУТАЊЕ САБЉЕ

Једна од тачака која у великим циркусима највише привлачи пажњу гледалаца свакако је гутање сабље. Многи се питају на који се начин то изводи и није ли то можда нека хипнотичка варка. Један од познатих вештака у гутању сабље, Дан Мани, објаснио је у чему се она састоји.

Врх сабљине оштрице — вели он — држи се прислоњен уз задњи део гуше све док се слузокожа не привикне на додир хладног метала. Ако је гутач сабље почетник, онда он при оваквом додиру обично има осећај грчења у гуши. До тога долази зато што организам не трпи никакав страни предмет и жели да га на неки начин отстрани. Али, после дужих вежби, човек је у стању да савлада ову природну реакцију организма и тада сабљу лако може да спусти у стомак. Пре сваког извођења сабљу треба добро избрисати, зато што и најмања трунка прашине на металу изазива надражај у гуши, који доводи до подригивања, а то може да буде врло опасно по извођача. Да би сабља лакше клизила кроз гркљан и једњак, она мора да је пониклована и сасвим глатка. Сабљу треба редовно брисати и зато да не би у додиру са стомачним соковима зарђала. Као што се види — завршио је познати вештак, — извођење је врло једноставно, само је потребно да се дуго и упорно вежба.

ДА БИСМО ДУЖЕ ЖИВЕЛИ...

Савети за дуг живот увек изазивају интересовање читалачке публике, иако они никад не садрже неко „магиско“ решење, јер такво решење, уствари, не постоји. Али зато у таквим рецептима увек има зрно истине. Доктор Петерсон, лекар из Стокхолма коме је сада 98 година, творац је једног таквог рецепта. Он вели:

„Сва тајна дугог живота лежи у срцу. Овај орган предвиђен је за две и по милијарде откуцаја. Међутим, срце се замара не толико због редовне функције коју обавља, колико због ванредних дужности којима га оптерећујемо. Стога свако ко жели дуго да живи треба да се уздржава од меса, кафе и алкохола, као што треба да избегава узбуђења и претеран физички напор. Ко о томе целог живота буде водио рачуна, може бити сигуран да ће знатно продужити свој **век**“.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

„Чаробне“ реченице

Дајемо вам неколико реченица које једнако гласе било да се читају с лева надесно или с десна налево.

1) Ја ти читам, — и ти, мати, читај!
2) А скела је оно, еј, Алекса!
3) Иду људи.
4) У Риму умиру.
5) О, мати, да си сад и тамо.
6) Ови пију уји пиво.
7) Око сиво, високо.
8) А вук ово кува.
9) И Ружа жури.
10) Но, а крај јарка он.
11) И чудо, Ано, оно она одучи.
12) Морам сићи с Маром.
13) Ово Рада даров'о.

КОЊИЧКИ СКОК

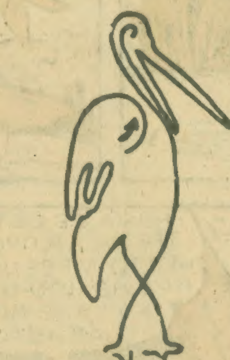
У овом коњичком скоку крије се једна народна успаванка за децу. Да бисте је нашли, почните слогом СА у левом горњем углу. Успаванка гласи:

СА	РУ	ЈО	ВО	НА	ВО	ВА	НЕ
ДИ	ЈО	МО	ДИ	ВУ	ДО	КА	И
ЧИ	НАК	ЗА	ДИ	У	СПА	СЕ	МО
ШЕ	ВО	БЕ	НИ	ЦЕ	НА	МО	САН
И	ЦУ	ХО	ВИ	ШИ	МЕ	И	МО
ЦУ	РА	У	ОД	ШУ	ПОД	СЕ	НИ
СА	ДЕ	ГО	ТРУ	ЈО	КУ	НАЈ	У
ВО	ЛИ	НАК	УЗ	КУ	ЈУ	[illegible]	[illegible]

Санак иде уз улицу,
води Јову за ручицу.
Санак Јови говораше:
„Ходи, Јово, у бешику,
да се санка наспавамо,
и ујутру подранимо,
и водице донесемо,
нашу мајку одменимо.

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

Од стрелице, без престанка,
водиће те црта танка,
све док рода
не прохода.

Ево како, врло лако
До аута дође свако.
Ко од предњег точка почне,
ето њему справе моћне.

ТАЈАНСТВЕНИ КРУЖИЋИ

У овим кружићима крију се имена деветнаест наших планина. Нађите их, а после проверите да нисте, можда, негде погрешили.

А
Ж Ч Ч
Л Е И В Ј
Н И К В Е Ч Л
К О С М А Ј И Л О
П А О С Т Р Е
В О Н И А Е Ш
Ч З Ц К Н Б А
А Р Е Н Ч А Р
Л А В А Ј Ц А
Т Р И Г Л О Т С

(Решење: Космај, Копаоник, Стрешер, Јастребац, Шара, Тара, Авала, Триглав, Венчац, Озрен, Цер, Поникве, Мајевица, Голија, Голеш, Жељин, Чигота, Стара, Чичевица).

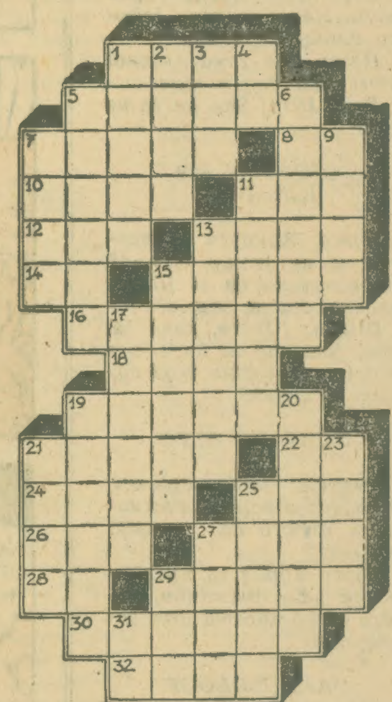
ЧУДНОВАТА СЛИКА

То је бравар мајстор Лука
створила га вешта рука
од ексера и од кука.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) назив за тешког физичког радника у Кини; 5) свечана поворка; 7) животињска кожа са које није скинута длака; 8) слово латинице; 10) презиме шведског ботаничара из 18 века; 11) староседелац Француске; 12) месенска тврђавица у којој су се Месењани једанаест година одупирали Спартанцима; 13) натријум-карбонат; 14) зачин; 15) место у Санџаку; 16) музички инструмент; 18) један родитељ; 19) оштар; 21) носачи (турц.) 22) мера за површину; 24) сикушна; 25) здраво (латински); 26) кантон у Швајцарској; 27) некадања држава у Азији; 28) јапанска мера за дужину; 29) кипови који претстављају божанства; 30) тужбалица код старих Римљана; 32) снага.

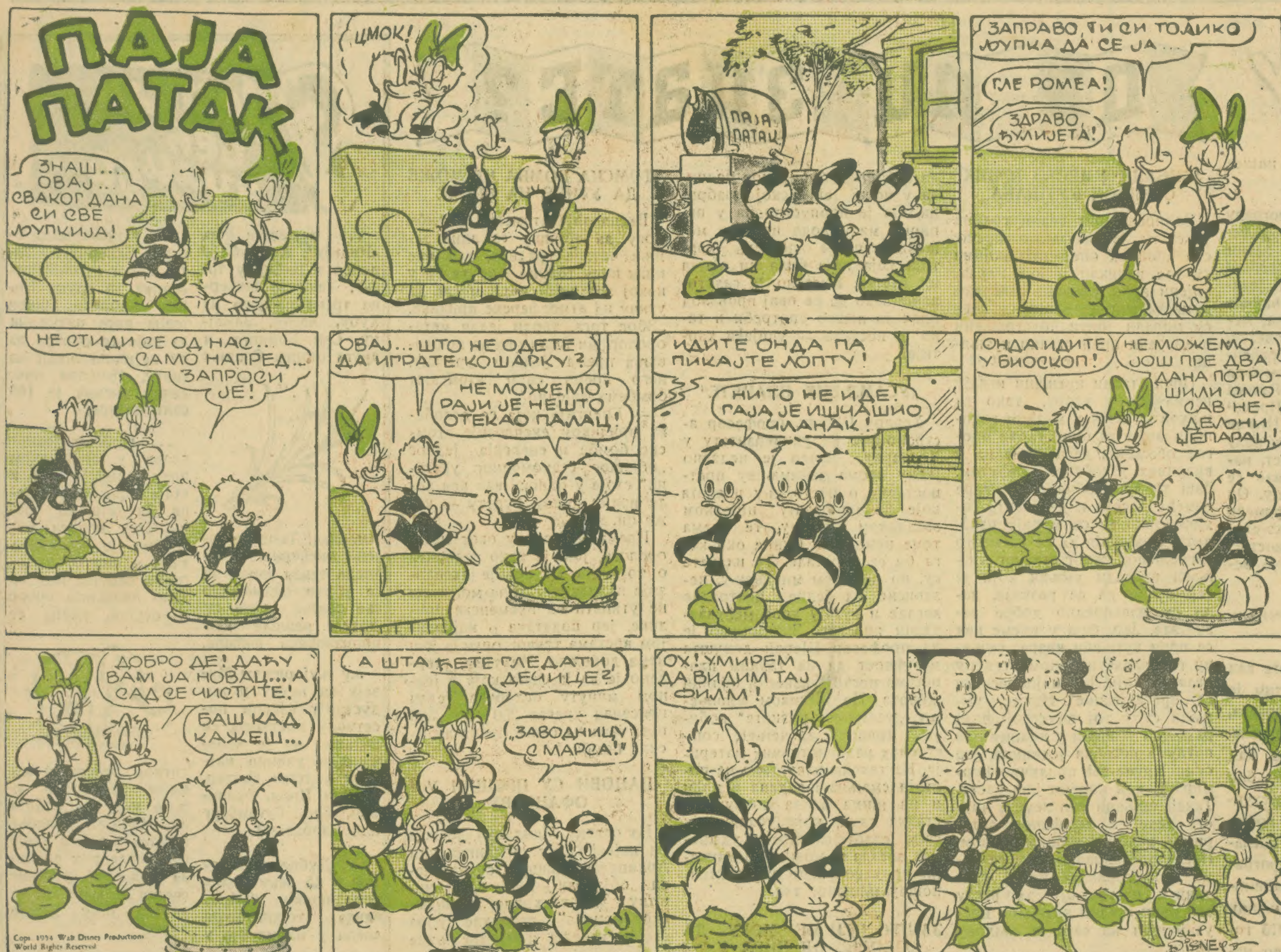
Усправно: 1) осуда; 2) судови за чување пепела умрлих; 3) име старог кинеског филозофа; 4) латинска заменица; 5) реч која означава радњу у реченици; 6) лука у Мароку; 7) место у Далмацији; 9) полет; 11) врста немачке азбуке; 13) висоравни за испашу стоке; 15) коровска биљка; 17) пословне просторије; 19) бадемова горчина; 20) врста папрати; 21) река у Азији; 23) шаховски израз; 25) украсна биљка; 27) високи римски чиновник; 29) остали, други; 31) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мува; 5) Горица; 7) Неда; 8) али; 10) омега; 12) ем; 13) лари; 15) ел; 17) Натал; 19) Лим; 21) рата; 22) Монако; 24) Тиса; 25) Аму; 27) атоли; 29) Ив; 30) рима; 32) Иг; 34) метал; 36) нар; 38) тона; 39) Тамара; 41) Мока.

Усправно: 1) модел; 2) ураган; 3) ви; 4) Аца;)5 тем; 6) але; 7) Нобел; 9) имела; 11) арара; 14) Итака; 16) лимит; 18) атоми; 20) Мосор; 23) налим; 24) танин; 26) увала; 28) иметак; 31) Атора; 33) гат; 35) Ана; 37) рам; 40) мо.

Који је
ОДГОВОР
тачан

ПРОЛЕГОМЕНА је:
- похвална песма
- епски састав
- епилог
- увод

ЂИЂЕЛИ је:
- град
- драги камен
- стари арабљански еп
- турски војсковођа

КОНГЕСТИЈА је:
- стање крви у организму
- место у Грчкој
- збирка средњовековних прича
- врста буре у Јонском Мору

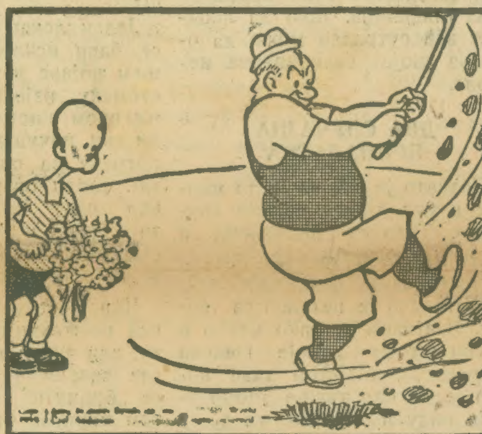
ОДГОВОР:

ПРОЛЕГОМЕНА је грчка реч и значи: оно што је унапред речено. Употребљава се у смислу: предговор, увод већем делу, припрема за улажење у неку науку, припремна предавања, обично на универзитету. Тако зе зове и једно дело филозофа Канта које служи као увод у његову „Критику чистога ума".

ЂИЂЕЛИ је алжирска лука на Средоземном Мору. Има око 21.000 становника.

КОНГЕСТИЈА је навала крви или сокова, препуњавање једног органа крвљу, подилажење крви.

ЗАР НЕ ЗНА ДА ЈЕ ЋЕЛАВ?

Гаја: Погледај, ујка-Пајо, оног човека пред нама. Нема ниједну једину длаку на глави.

Паја: Не тако гласно! Могао би да те чује.

Гаја: Шта! Зар он то не зна?

СМЕТАЈУ МУ ПЛАНИНЕ

Мики: Како си се провео на путовању, Шиљо? Налазиш ли да је Швајцарска дивна земља?

Шиља: Јесте, лепа је, само још кад не би имала онолике планине које сужавају видик!

УСИЈАНО ПЕРО

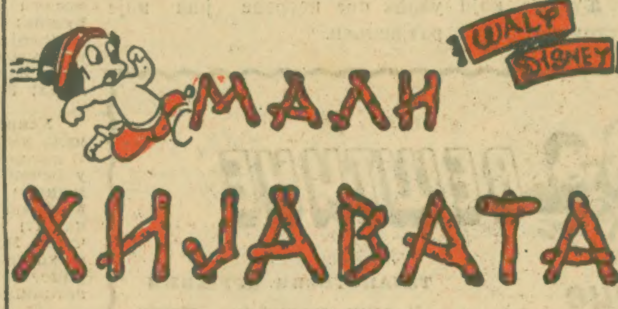
Учитељ: Зашто држиш, Рајо, своје перо у мастионици уместо да пишеш задатак?

Раја: Морам га пустити да се мало расхлади, пошто се од писања јако загрејало!

ЗАЈЕДЉИВОСТ

Белка: Била сам малочас до института за лепоту...

Пата: А он је био затворен, колико могу да видим.

Одговорни уредник Стојилько Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.